

جایگاه دعا و تأثیر آن بر روح و روان / اضطراب شرط ظهور موعود است

انسان‌ها وقتی آسیب می‌بینند می‌فهمند فقط خدا تعیین کننده است و به یاد پناه بردن به خدا می‌افتند، ولی در خوشی و نعمت، برای غیر خدا هم نقش قائل می‌شوند، یادشان می‌رود که همه معادلات دست خداست.

انسان‌ها وقتی آسیب می‌بینند می‌فهمند فقط خدا تعیین کننده است و به یاد پناه بردن به خدا می‌افتند، ولی در خوشی و نعمت، برای غیر خدا هم نقش قائل می‌شوند، یادشان می‌رود که همه معادلات دست خداست.

خبرگزاری مهر- گروه دین و اندیشه- زینب حسینی روش: امروز نهم ذیحجه روز عرفه است. روز عرفه دارای فضائل بسیاری است، هم برای کسانی که در عرفات حاضرند و هم برای کسانی که در اماکنی غیر از عرفات اند، به همین دلیل بر مؤمنان لازم است نهایت بهره برداری از این روز شریف را بنمایند. یکی از مهمترین و بهترین فرصتهای موجود در این روز، فرصت خدانشناسی است، تأمل و تدبیر در دعای عرفه امام حسین که در حقیقت بیان و شرح حقایق توحیدی و مراتب آن است ما را به این موضوع یعنی خدانشناسی نزدیکتر می‌کند. اینکه خداوند انسان را چگونه خلق فرمود، چگونه روزی داد، چقدر بر بندگان نعمت ارزانی داشت، چقدر از گناهان ایشان بخشید، وhellip; همه از مواردی است که در دعای عرفه ذکر شده است.

جایگاه دعا و تأثیر آن بر روح و روان / اضطراب شرط ظهور موعود است

بر همین اساس برای بررسی جایگاه دعا و نیایش و تأثیر آن بر روح و روان با حجت الاسلام والمسلمین محمد عابدی عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی به گفت‌وگو پرداختیم که حاصل آن در ادامه تقدیم شما مخاطبان می‌شود:

*جایگاه دعا در ساختار آفرینش انسان را بیان کنید؟

ساختار آفرینش انسان‌ها به گونه‌ای است که هر انسانی در بزنگاه‌های زندگی فردی و اجتماعی حتی در خلوت‌های خود هر گاه به بن بست می‌رسد، ناخواسته رو به سوی خدا می‌کند و او را می‌خواند. یعنی دعا ویژگی مشترک و فطری همه بشریت است؛ البته ممکن است این حس مشترک خیلی خودش را در لایه‌های بیرونی شخصیت انسان به خاطر مسائل و تعلقات متنوع دنیایی نشان ندهد؛ ولی وقتی حوادث رخ می‌دهد و ثروت و قدرت و شهوت و آبرو و موقعیت وhellip; کاری از دستش برای نجات انسان برنمی‌آید غبارها کنار می‌رود و انسان بازهم متوجه خدا می‌شود، خودش را در دامن او می‌اندازد.

آیات قرآن دقیقاً به حس دقیقه‌نودی همه انسان‌ها توجه داده و آن‌ها را به این سمت می‌کشاند که در طول نود دقیقه هم با یاد خدا بازی مرگ و زندگی را مدیریت کنید و در حالت عادی و روزمره زندگی هم خدا را فراموش نکنند و علیه دستورهای فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، خانوادگی او طغیان نکنند.

انسان‌ها وقتی آسیب می‌بینند می‌فهمند فقط تعیین کننده است و به یاد پناه بردن به خدا می‌افتند، ولی در خوشی و نعمت، برای غیر خدا هم نقش قائل می‌شوند، یادشان می‌رود که همه معادلات و مدیریت هستی فقط دست خداست طبق آیات قرآن کریم خداوند می‌فرماید و اذا مس الانسان ضر دعا ربه منيا اليه وhellip; هنگامی که به انسان زبانی رسد، پروردگارش را می‌خواند و به سوی او باز می‌گردد؛ اما وقتی خدا نعمتی به او عطا کند، آنچه را به خاطر آن قبلاً خدا را می‌خواند از یاد می‌برد و برای خداوند همتاپایی قرار می‌دهد.

*به صورت مصداقی بیان می‌فرمایید؟

مثال اول در مواجهه با دریا هنگام سوار شدن به کشتی است یکی از جاهایی که هر انسانی وقتی اولین بار می‌بیند حتماً در برابرش احساس کوچکی و ناتوانی می‌کند دریاست. خداوند از این تجربه بشر استفاده می‌کند تا او را متوجه سازد که دعا در فطرت هر بشری هست ولی بهتر است که این ابزار را صرفاً برای روزهای خطر نگه ندارد و در هر حالی متوجه خدا باشد و به خواست او زندگی کند. بر همین اساس می‌فرماید فاذا ركبوا في الفلك دعوا الله مخلصين له الدين وhellip; هنگامی که سوار بر کشتی شوند، خدا را با اخلاص می‌خوانند (و غیر او را فراموش می‌کنند)؛ اما هنگامی که خدا آنان را به خشکی رساند و نجات داد، باز مشرک می‌شوند.

در مثال دوم مواجه شدن او با موج‌های خروشان دریاست که می‌فرماید و اذا غشيه موج كالظلل دعوا الله مخلصين له

الدین…؛ وقتی (در سفر دریا) موجی همچون ابرها آنان را بپوشاند (و بالا رود و بالای سرشان فرار گیرد)، خدا را با اخلاص می خوانند؛ اما وقتی آنها را به خشکی رساند و نجات داد، بعضی راه اعتدال را پیش می گیرند (و به ایمان خود وفادار می مانند، در حالی که بعضی دیگر فراموش کرده راه کفر پیش می گیرند)؛ ولی آیات ما را هیچکس جز پیمان… شکنان ناسپاس انکار نمی کنند.

*دعا یک نوع امیدواری حتی در اوج بحران است در این زمینه قرآن چه می فرماید؟

قرآن در همین دقیقه نودها هم تاکید می کند که اگر بشر خدا را صدا بزند، جواب خواهد شنید. امن یجیب المضطر اذا دعاه و یكشف السوء…؛ یا کسی که دعای مضطر را اجابت می کند و گرفتاری را برطرف می سازد، و شما را خلفای زمین قرار می دهد؛ آیا معبودی با خداست؟! کمتر متذکر می شوید!

این آیه ای است که همه ما صدها بار خدا را با آن خوانده ایم، مخصوصاً در مساجد و تکیه ها و hellip; شنیده اید که برای مریض بدحال، برای گرفتاری که کارد به استخوانش رسیده و hellip; یعنی برای کسی که در حال اضطراب و طوفان زده است، این آیه را چند بار بخوانید امن یجیب المضطر اذا دعاه و یكشف السوء…؛ و این یعنی حتی اگر کسی و دستگاهی و کشوری و قدرتی کل طول بازی زندگی فردی و سیاسی و علمی و اقتصادی و hellip; را غافل بود ولی دقیقه نود متوجه خدا شد، خدا باز هم رهایش نمی کند. این اوج شفقت، رحمت، مهربانی، آقایی داور هستی است که حتی لحظه آخر بخواهد برگردد، کنار بشر هست و قول هم می هد که رهایش نکند.

* گاهی انسان دچار اضطراب می شود یعنی به جایی می رسد که می فهمد همه چیز فقط در دست خداست؛ آیا این حالت نشانه ورود به مرحله پذیرش قطعی دعاست؟

در همه آیاتی که عرض شد یک نکته مهم وجود دارد و آن توحید است (اشهد ان لا اله الا الله) رسیدن و شهود و درک اینکه فقط طبق خواست و اراده و قانون خدا باید زندگی کرد؛ یعنی خدا بارها تاکید می کند که حواست باشد و باور کن همه چیز به دست من است و برگری بی اذن من بر زمین نمی افتد و اگر قدرتی و شوکتی دست دیگران می بینی به اجازه من است و اگر نخواهم نه آتش قدرت سوزندگی پیدا می کند و نه دریا قدرت جریان و غرق کردن خواهد داشت نه تسلیحات بشری قابل استفاده خواهد بود بدان و بفهم که حتی تو به عنوان پیامبر اکرم (ص) وقتی تیر می اندازی به اذن من خدا) است «و ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی» پس در مسیر زندگی؛ در سبک زندگی؛ در مسائل اقتصادی؛ در مسائل زناشویی؛ در مسائل سیاسی و hellip; فقط و فقط به دستورات من گوش بده؛ گمان نکن غیر من به صورت استقلالی و بدون اذن من می تواند کاری برای تو بکند. اگر به این رسیدی یعنی مضطرب، یعنی غیر از من پناهی نمی یابی و می شوی مصداق «ففرؤا الی الله».

*اضطراب توحیدی چیست و آیا این شرط پذیرش دعاست؟

تاکید در قرآن به اضطراب برای پذیرش بنده توسط خداوند، برای این است که یکی از شرایط اجابت دعا این است که انسان به عنوان فردی یا اجتماعی چشم از عالم اسباب به کلی بردارد و تمام قلب و روحش را در اختیار خدا قرار دهد، همه چیز را از آن او بداند و حل هر مشکلی را به دست او ببیند، و این درک و دید در حال اضطراب دست می دهد. حالا می توانید این حالت را در چهره مردی ببینید که برای تدبیر خانه اش نگاه و باور توحید دارد یا قانون گذار، مجری، ناظم و مدیر، رئیس، مشاور، سیاستمداری که برای اداره مجموعه و کشورش چنین نگاهی دارد.

حالت اضطراب یعنی اینکه انسان مؤمن، مدیر مؤمن، حاکم و حکمران و رئیس جمهور و رهبر مؤمن می داند که جهان، جهان اسباب است، و تمام تلاشش را می کند که با توجه به نظام سبب و مسیبه به صورت علمی با جهان و مسائل کشورداری و حکومتی و مدیریتی و hellip; مواجه شود، ولی در عین حال برای یک لحظه در روند قانون نویسی؛ در مسیر اجرا و صدارت و وزرات تا خانه داری و فرزند پروری هرگز در جهان اسباب گم نمی شود، و در پشت حجاب اسباب ذات مسبب الاسباب را می بیند و همه چیز را از او می خواهد. اگر انسان و جامعه به این مرحله برسد مهمترین شرط اجابت دعا را فراهم ساخته است. این سخن از امام علی علیه السلام را به خاطر بسپاریم که می فرماید «طوبی لمن اخلص لله العبادة و الدعاء و لم يشغل قلبه بما تری عبتاه و لم ينس ذکر الله و ما تسمع اذناه و لم يحزن صدره و ما اعطى غیره»؛ «خوش به حال کسی که عبادت و دعایش را برای خدا خالص کند و قلبش به آنچه چشمانش می بیند مشغول نباشد و با آنچه گوش هایش می شنود ذکر خدا را فراموش نکند و به خاطر آنچه به دیگران داده شده قلبش اندوهگین نگردد».

اضطراب شرط ظهور موعود امم است. یک بار مردی در مسیر تلاش برای تأمین زندگی همه مسیرها را طی کرده و در بن بست افتاده، متوجه مسبب الاسباب می شود؛ یعنی خلاف خواست خدا قدم بر نمی دارد به حرام و دزدی و نمی افتد افتد؛ خدا را می

خواند و خدا هم اجابت می کند «من يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث لا يحتسب» یک بار هم برویم سراغ مسائل جهانی و سروشت ساز، حتماً شنیده اید که در بعضی از روایات این آیه به قیام حضرت مهدی (عج) تفسیر شده است.

امام باقر (ع) فرمود: و الله لكانى انظر الى القائم و قد اسند ظهره الى الحجر ثم ينشد الله حقه … قال هو و الله المضطر فى كتاب الله فى قوله: أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ‏؛ یعنی به خدا سوگند گویا من مهدی را می بینم که پشت به حجر الاسود زده و خدا را به حق خود می خواند… سپس فرمود: به خدا سوگند مضطر در کتاب الله در آیه‏ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ… او است.

همچنین امام صادق (ع) فرمود: نزلت فى القائم من آل محمد عليهم السلام هو و الله المضطر اذا صلى فى المقام ركعتين و دعا الى الله عز و جل فاجابه و يكشف السوء و يجعله خليفة فى الارض، این آیه در مورد مهدی از آل محمد ع نازل شده، به خدا سوگند مضطر او است، هنگامی که در مقام ابراهیم دو رکعت نماز بجا می آورد و دست به درگاه خداوند متعال بر می دارد دعای او را اجابت می کند، ناراحتی ها را بر طرف می سازد، و او را خلیفه روی زمین قرار می دهد.

البته آیه مفهوم گسترده گسترده ای دارد ولی یکی از مصداق های روشن و مهم و اساسی و جهانی آن وجود مهدی (ع) است؛ نجات بشر زمانی خواهد بود که همه جا را فساد بگیرد، درها بسته شود، کارد به استخوان برسد؛ یعنی نور توحید و خداپاوری کاسته شود و همه نوع شریکی برای خدا در نظر گرفته شود؛ قانون ها با توجه به ملاحظات فردی و قبیله ای و ملی و دنیایی و هواهای نفسانی بدون لحاظ حاکمیت رضایت و خواست الهی در این موارد نوشته شود؛ در تعیین و سپردن ریاست ها شریک برای خواست خدا به میان بیاید یعنی بشر به خود اجازه دهد که اگر خداوند دستور داده از من و پیامبر و اولی الامر معصوم اطاعت کن «اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اولی الامر منكم»؛ ولی او در تقسیم ریاست ها و قدرت های مالی و سیاسی و فرصت های اقتصادی و اجتماعی و… انگیزه های غیر الهی را نیز شریک قرار بدهد و این جاست که بشریت در بن بست سختی قرار می گیرد و حالت اضطرار در کل عالم نمایان می شود. آن هنگام مهدی امتهای در مقدس ترین نقطه جهان دعا و تقاضای «کشف سو» می کند و این دعا نقطه شروع انقلاب جهانی و فرج و گشایش بشریت می شود.